

ΘΕΜΑ 19^ο
(ΞΕΝΟΦΩΝ, Απομνημονεύματα 4,3,13-15)

“Οτι δέ γε ἀληθῆ λέγω, καὶ σὺ γνώση, ἂν μὴ ἀναμένης ἕως ἂν τὰς μορφὰς τῶν θεῶν
 ἴδῃς, ἀλλ’ ἐξαρκῆ σοι τὰ ἔργα αὐτῶν ὀρῶντι σέβεσθαι καὶ τιμᾶν τοὺς θεοὺς. ἐννόει δὲ
 ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ οὕτως ὑποδεικνύουσιν· οἷ τε γὰρ ἄλλοι ἡμῖν τὰγαθὰ διδόντες
 οὐδὲν τούτων εἰς τὸ ἐμφανὲς ἰόντες διδῶσι, καὶ ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ
 5 συνέχων, ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἐστὶ, καὶ αἰεὶ μὲν χρωμένοις ἀτριβῆ τε καὶ ὑγιᾶ
 καὶ ἀγήρατα παρέχων, θᾶπτον δὲ νοήματος ὑπηρετοῦντα ἀναμαρτήτως, οὗτος τὰ
 μέγιστα μὲν πράττων ὀρᾶται, τάδε δὲ οἰκονομῶν ἀόρατος ἡμῖν ἐστίν. ἐννόει δ’ ὅτι καὶ
 ὁ πᾶσι φανερός δοκῶν εἶναι Ἥλιος οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἀνθρώποις ἑαυτὸν ἀκριβῶς
 ὀρᾶν, ἀλλ’, ἔάν τις αὐτὸν ἀναιδῶς ἐγχειρῆ θεάσασθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται. καὶ τοὺς
 10 ὑπρέτας δὲ τῶν θεῶν εὐρήσεις ἀφανεῖς ὄντας· κεραυνός τε γὰρ ὅτι μὲν ἄνωθεν
 ἀφίεται, δῆλον, καὶ ὅτι οἷς ἂν ἐντύχη πάντων κρατεῖ, ὀρᾶται δ’ οὕτ’ ἐπιὼν οὕτ’
 ἐγκατασκήψας οὔτε ἀπιὼν· καὶ ἄνεμοι αὐτοὶ μὲν οὐχ ὀρῶνται, ἃ δὲ ποιῶσι φανερὰ
 ἡμῖν ἐστὶ, καὶ προσιόντων αὐτῶν αἰσθανόμεθα. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνθρώπου γε ψυχῆ, ἢ,
 εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἀνθρωπίνων, τοῦ θεοῦ μετέχει, ὅτι μὲν βασιλεύει ἐν ἡμῖν,
 15 φανερόν, ὀρᾶται δὲ οὐδ’ αὐτή. ἃ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων, ἀλλ’
 ἐκ τῶν γιγνομένων τὴν δύναμιν αὐτῶν καταμανθάνοντα τιμᾶν τὸ δαιμόνιον. Ἐγὼ μὲν,
 ᾧ Σώκρατες, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὅτι μὲν οὐδὲ μικρὸν ἀμελήσω τοῦ δαιμονίου, σαφῶς
 οἶδα· ἐκεῖνο δὲ ἄθυμῶ, ὅτι μοι δοκεῖ τὰς τῶν θεῶν εὐεργεσίας οὐδ’ ἂν εἶς ποτε
 ἀνθρώπων ἀξίαις χάρισιν ἀμείβεσθαι.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 “Οτι δέ γε ἀληθῆ λέγω: ‘Και ὅτι λέω τὴν ἀλήθεια, καὶ ἐσὺ θα το κατανοήσεις’. Κανονικὰ προηγείται ἡ κύρια πρόταση καὶ ἀκολουθεῖ ἡ δευτερεύουσα Εἰδικὴ ὡς (i) ἀντικείμενο, (ii) ὑποκείμενο σε ἀπρόσωπη ἔκφραση, (iii) ἐπεξηγήση σε προηγούμενη ἀνωθυμία. Ὄταν ὅμως προηγείται ἡ Εἰδική, τότε λειτουργεῖ Προεξαγγελτικὰ ὡς παράθεση ἢ ἐπιπρ. ὡς προσδιορισμὸς τῆς ἀναφοράς, ὅπως ἐδῶ ‘καὶ ὅσον ἀφορὰ τὸ γεγονὸς ὅτι λέω τὴν ἀλήθεια...’. **γνώση:** β’ ἐνικό Μέλλοντα τοῦ ‘γιγνώσκω’. **ἂν μὴ ἀναμένης:** ‘ἀν δὲν περιμένεις’, ὑποθετικὴ πρόταση με ἀπόδοση τοῦ ‘γνώση’, καὶ δηλώνει τὸ προσδοκώμενο ὡς Εὐθύς ὑποθετικὸς λόγος. **ἕως ἂν...ἴδῃς:** ‘ἕως ὅτου...δεις’. Χρονικὴ πρόταση με τὸ ἀοριστολογικὸ ἢ ὑποθετικὸ ‘ἂν’ καὶ Ὑποτακτικὴ. **τῶν θεῶν:** γενικὴ κτητικὴ.

- 2 **ἀλλ' ἔξαρκῆ σοι...σεβεσθαι καὶ τιμᾶν:** ο αντιθετικός 'ἀλλά' συνδέει αντιθετικά την πρόταση του 'ἀναμένης' με αυτήν του 'ἄν μὴ ἀναμένης', συνεπώς είναι και οι δύο ίδιες υποθετικές του ίδιου είδους. 'ἔξαρκῆ μοι + Απαρέμφατο = μου αρκεί – μου φτάνει να...'. Τα 'σέβεσθαι' & 'τιμᾶν' είναι υποκείμενα στην απρόσωπη έκφραση 'ἔξαρκῆ σοι'. **τὰ ἔργα αὐτῶν:** η αιτιατική είναι αντικείμενο στο απαρέμφατο 'ὄρῶντι', και η γενική είναι του δημιουργού. **ὄρῶντι:** έχει υποκείμενο το 'σοι' και είναι συνημμ. στα 'σέβεσθαι' & 'τιμᾶν', στα οποία αποδίδει επιρρηματικά τον τρόπο, 'ἀλλά αν σου είναι αρκετό με τον να βλέπεις τα ἔργα εκείνων (:των θεῶν), να σέβεσαι και να τιμᾶς τους θεούς'. **τοὺς θεούς:** αντικείμενο στα δυο απαρέμφατα.
- 3 **ἐννόει:** β' ενικό προστακτικής ενεστώτα. **καὶ αὐτοὶ οἱ θεοί:** 'και οι θεοί οι ίδιοι', η αντων. κατηγορηματικός προσδιορισμός. **οἳ τε γὰρ ἄλλοι:** 'διότι οι άλλοι', το 'οἳ' δεν είναι αναφορική αντωνυμία, αλλά το άρθρο 'οἱ', διότι έχει πάρει τον τόνο του 'γε', και συντάσσεται με το 'ἄλλοι'. **ἡμῖν τὰγαθὰ δίδόντες:** 'ὅταν προσφέρουν σε μας τα αγαθά', 'τὰγαθὰ = τὰ ἀγαθὰ', αντωνυμία και έναρθρο επίθετο είναι αντικείμενα στην μτχ., η οποία είναι συνημμ. επιρρ., χρονική.
- 4 **οὐδὲν:** (:ἀγαθόν), αντικ. στο 'διδόασιν'. **τούτων:** (:τῶν ἀγαθῶν), γενική διαιρετική. **εἰς τὸ ἐμφανὲς ἰόντες:** 'με το να προχωρούν σε σημείο αναγνωρίσεως', δηλ. 'έως το σημείο να τους αναγνωρίζουμε'. Η μτχ. 'ἰόντες' συνημμ. στο 'διδόασιν', επιρρ., τροπική. **καὶ ὁ...συντάττων:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, υποκείμενο στο ρ. 'ὄραται,7' σε υπερβατό σχήμα πολύ μεγάλο.
- 5 **συνέχων:** ενν. πάλι το άρθρο 'ὁ', η μτχ. ὁ.π. **ἐν ᾧ:** 'στον οποίον', δοτική αρσενικού γένους. **πάντα:** υποκείμενο στο 'ἔστι' με αττική σύνταξη. **καλὰ καὶ ἀγαθὰ:** κατηγορούμενα. **καὶ...παρέχων:** ο 'καὶ' συνδέει τις μτχ. 'συντάττων ~ συνέχων' με την μτχ. 'παρέχων', ὁπότε και εδώ ενν. πάλι το άρθρο 'ὁ παρέχων' **ἄει:** συντάσσεται με το 'παρέχων', 'κι αυτός ο οποίος πάντοτε προσφέρει'. **χρωμένοις:** μτχ. χωρίς άρθρο δεν μπορεί ποτέ να λειτουργήσει ως ουσιαστικό, δηλ. να γίνει υποκείμενο ή αντικείμενο. Εδώ ενν. από πιο πάνω το 'ἡμῖν,3', το οποίο ενν. ως αντικείμενο στο 'παρέχων', και η μτχ. 'χρωμένοις' γίνεται επιθετικός στο 'ἡμῖν', 'και ο οποίος πάντοτε προσφέρει σε μας, οι οποίοι τα χρησιμοποιούμε'. **ἀτριβῆ τε καὶ ὑγιᾶ καὶ ἀγήρατα:** έναρθρο επίθετο δεν μπορεί ποτέ να γίνει υποκείμενο ή αντικείμενο, εκτός κι αν ομοιοπτῶτως εννοηθεῖ ένα ουσιαστικό ή μια αντωνυμία. Εδώ ενν. το 'τὰγαθὰ, 3' ως αντικείμενο στην μτχ. 'παρέχων', και πάνω σ' αυτό ἔρχονται τα τρία επίθετα ως επιθετικοί προσδιορισμοί. 'ἀτριβῆ > α+τριβω = ο ἀφθαρτος': αιτιατική ουδετέρου πληθυντικού αριθμού. 'ὑγιᾶ': αιτιατική πληθ. του ουδετέρου. Το επίθετο στην αιτιατική ενικού του αρσενικού, αλλά και στην ονομαστική και αιτιατική του ουδετέρου στον πληθυντικό, δίνει τον τύπο 'τὸν ὑγιᾶ' κι όχι 'τὸν ὑγιᾶ', ὅπως και 'τὰ ὑγιᾶ' κι όχι 'τὰ ὑγιᾶ'.
- 6 **θᾶττον δὲ νοήματος ὑπηρετοῦντα:** Για να γίνει κατανοητή η σύνταξη εδώ, πρέπει να δοθεῖ προσοχή στα 'μὲν,5' και 'δὲ,6', τα οποία λειτουργοῦν ἔτσι, ὥστε να ενώσουν νοηματικά τα τρία πιο πάνω ἀναρθρα επίθετα με την επίσης ἀναρθρη μτχ. 'ὑπηρετοῦντα'. Αυτό σημαίνει ὅτι τα επίθετα και η μτχ. ἔχουν την ἴδια συντακτική θέση, κι αφού τα επίθετα είναι επιθετικοί προσδ. στο ενν. 'τὰγαθὰ,3', το ἴδιο συμβαίνει και με την μτχ. 'ὑπηρετοῦντα'. Συνεπῶς η μτχ. είναι αιτιατική πληθυντικού του ουδετέρου, επιθετικός προσδιορισμός με το ενν. 'τὰγαθὰ, 3'. Το 'θᾶττον' είναι επιρρ. του τρόπου και συντ. με την μτχ. 'ὑπηρετοῦντα = τα οποία ἐξυπηρετοῦν γρηγορότερα', και ακολουθεῖ η γενική συγκριτική 'νοήματος = γρηγορότερα ἀπὸ το νοηματικό τους περιεχόμενο – το νόημά τους'. Αυτό που ενν. ο Σωκράτης είναι ὅτι: 'τα αγαθά που μας δίνει η θεότητα, μας ἐξυπηρετοῦν ἀλάνθαστα χωρίς να δαπανᾶμε χρόνο για να ἐλέγχουμε το νοηματικό τους περιεχόμενο'. **οὗτος:** επανάληψη του ἤδη γνωστού υποκειμένου: 'ὁ συντάττων ~ συνέχων ~ παρέχων'. **τὰ μέγιστα:** έναρθρο επίθετο ως σύστοιχο αντικείμενο στην μτχ. 'πράττων'.

- 7 **πράττων:** συνημμ. μτχ., κατηγορηματική. **οἰκονομῶν:** συνημμ. μτχ., επιρρ., χρονική – υποθετική, ‘όταν όμως τα οργανώνει, τότε είναι αόρατος σε μας’. **ἐννόει:** β’ ενικό προστακτικής ενεστώτα.
- 8 **ὁ...Ἥλιος:** υποκ. στο ρ. ‘ἐπιτρέπει’. **πᾶσι:** δοτική προσωπική της αναφοράς στο ‘δοκῶν’. **φανερὸς:** κανονικό κατηγορούμενο. **δοκῶν:** ἀναρθηρ μτχ. ως επιθετικός προσδιορισμός. **εἶναι:** αντικείμενο στην μτχ. **οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἀνθρώποις:** ‘ἐπιτρέπω τινί + ἀπαρέμφατο = δίνω την άδεια σε κάποιον να...’. **ἐαυτόν:** αντικείμενο στο ‘ὄρᾶν’, ‘ὁ Ἥλιος δεν δίνει την άδεια στους ανθρώπους να βλέπουν αυτόν τον ίδιον’.
- 9 **ἀλλ’...τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται:** ‘ἀλλά τότε ο Ἥλιος του αφαιρεί την δυνατότητα να βλέπει’. Κύρια πρόταση ως απόδοση της ενδιάμεσης υποθετικής. **ἐάν τις αὐτόν ἀναιδῶς ἐγχειρῆ θεάσασθαι:** υποθετική πρόταση με απόδοση την κύρια πρόταση που ακολουθεί. Ευθύς υποθ. λόγος που δηλώνει την επανάληψη στο παρόν και μέλλον.
- 10 **ἀφανεῖς ὄντας:** το επίθετο είναι κανονικό κατηγορούμενο και η μτχ. είναι κατηγορηματική. **κεραυνός... ὅτι...ἀφίεται:** ειδική πρόταση η οποία προηγείται του ρήματος αντί να ακολουθεί. Πάλι κι εδώ λειτουργεί προεξαγγελτικά ως αιτιατική της αναφοράς, ‘και ὅσον αφορά το γεγονός ότι ο κεραυνός πέφτει από ψηλά’.
- 11 **δῆλον:** ενν. ‘ἐστί’, με υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης την ειδική πρόταση που προηγείται. **καὶ ὅτι...πάντων κρατεῖ:** επίσης ειδική πρόταση ως υποκ. στο ‘δῆλον ἐστί’. **οἷς ἂν ἐντύχη:** αναφορική υποθετική πρόταση με απόδοση το ρ. ‘κρατεῖ’. Υποκείμενο το ρ. ‘ἐντύχη’ ο ‘κεραυνός’. **ὄρᾶται:** δηλ. ‘ὁ κεραυνός’. Το ρ. στα ν.ε. θα πάρει τις αρνήσεις των ‘οὔτε...οὔτε...οὔτε’, ‘και ο κεραυνός δεν φαίνεται ούτε όταν...οὔτε όταν...’. **οὔτ’ ἐπιὼν οὔτ’ ἐγκατασκήψας οὔτε ἀπιών:** τρεις συνημμ. μτχ. χρονικές, ‘και ο κεραυνός δεν φαίνεται όταν ἐπέρχεται, οὔτε όταν χτυπά, οὔτε όταν φεύγει’.
- 12 **καὶ ἄνεμοι αὐτοὶ:** ‘και οι άνεμοι οι ίδιοι’. **ἃ δὲ ποιούσι:** ὅλη η αναφορική λειτουργεί ως υποκείμενο στο ‘εἰσί’. **φανερὰ:** κατηγορούμενο, ‘ἐνὼ ἀντιθέτως γίνονται φανερά σε μας τα αποτελέσματά τους’.
- 13 **προσιόντων:** δηλ. ‘τῶν ἀνέμων’, γενική συνημμένη στο ρ. ‘αἰσθανόμεθα’, ‘και ὅταν πλησιάζουν’. **αὐτῶν αἰσθανόμεθα:** ‘τότε τους αντιλαμβανόμαστε τους ανέμους’, η γενική της αντων. αντικείμενο στο ρ. **ἧ...του θεοῦ μετέχει:** αναφορική πρόταση, επιθετική.
- 14 **εἶπερ τι καὶ ἄλλο:** επιρρηματική έκφραση ‘περισσότερο από κάθε τι άλλο’. **τῶν ἀνθρωπίνων:** γενική διααρ. **ὅτι μὲν βασιλεύει ἐν ἡμῖν:** ειδική πρόταση που προηγείται του ρήματος ‘φανερὸν <ἐστί>’ και λειτουργεί προεξαγγελτικά ως αιτιατική της αναφοράς.
- 15 **ἃ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων:** ‘αυτά αφού τα κατανοήσεις δεν πρέπει να περιφρονεῖς τα αόρατα’. Δύο ζητήματα υπάρχουν σ’ αυτήν την πρόταση. Το πρώτο έχει να κάνει με το γεγονός ότι η αν και φαινομενικά είναι αναφορική, εν τούτοις συντακτικά λειτουργεί ως κύρια και το αναφορικό μεταφράζεται ως δεικτικό, διότι ἔως το τέλος της περιόδου δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση. Το δεύτερο έχει να κάνει με το ‘χιαστό’ σχῆμα. Ἐτσι ονομάζουμε την διάταξη των λέξεων σε μία πρόταση, ὅταν η πρώτη συντάσσεται με την τρίτη και η δεύτερη με την τέταρτη. Ἐδώ το ‘ἃ’ συντάσσεται με την μτχ. ‘κατανοοῦντα’, στην οποίαν γίνεται αντικείμενο. Το ρ. ‘χρὴ’ συντάσσεται με το ἀπαρέμφατο ‘καταφρονεῖν’. Η μτχ. ‘κατανοοῦντα’ είναι αιτιατική ενικού αρσενικού γένους, και συμφωνεῖ με το ενν. υποκείμενο του ἀπαρεμφάτου ‘καταφρονεῖν’, που είναι το ‘σέ’. Η γενική ‘ἀοράτων’ είναι αντικ. στο ἀπαρέμφατο.
- 16 **ἐκ τῶν γιγνομένων:** ‘ἀλλά με βάση τα αποτελέσματα που έχουν’. **καταμαθόντα:** ὅπως η μτχ. ‘κατανοοῦντα’. **τιμᾶν:** ὅπως το ‘καταφρονεῖν’.

- 17 ὅτι μὲν ἀμελήσω:** ειδική πρόταση που προηγείται του ρήματος, και λειτουργεί προεξαγγελτικά ως αιτιατική της αναφοράς, **οὐδὲ μικρὸν:** αιτιατική επιρρ. του ποσού, *‘και εγώ, Σωκράτη, ὅσον αφορά το γεγονός ότι ούτε στο ελάχιστο δεν θα παραμελήσω την θεότητα’.*
- 18 ὅτι μοι δοκεῖ...οὐδ’ ἄν..εἶς...ἀμείβεσθαι:** ειδική πρόταση που ακολουθεί κανονικά το ρήμα, και λειτουργεί ως επεξήγηση στο ‘ἐκεῖνο’. Το ρ. ‘δοκεῖ’ είναι προσωπικό με υποκ. την ονομαστική ‘εἶς’. Το απαρέμφατο ‘ἀμείβεσθαι’ είναι αντικ. στο ρ. Το ‘ἄν’ είναι δυνητικό και συντάσσεται με το απαρέμφατο το οποίο το καθιστά επίσης δυνητικό, και επειδή δηλώνει κάτι που αναφέρεται στο παρόν και μέλλον, αναλύεται σε δυνητική ευκτική: «ὅτι μοι δοκεῖ ὅτι οὐδὲ εἶς ἄν ἀμείβοιτο». **τὰς τῶν θεῶν εὐεργεσίας:** η αιτιατική του ουσιαστικού συντάσσεται με το απαρέμφατο ‘ἀμείβεσθαι < ἀμείβομαι τι = ανταμείβω κάτι’, με την ενδιάμεση γενική να είναι υποκειμενική, *‘τις ευεργεσίες που προσφέρουν οι θεοί, ούτε ένας δεν είναι δυνατόν να ανταμείψει’.*
- 19 ἀνθρώπων:** γενική διαιρετική. **ἀξίαις χάρισιν:** το επίθετο είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος, και το ουσιαστικό είναι δοτική του μέσου – οργάνου, *‘με ευεργεσίες που να είναι ισάξιες’*, κι όχι φυσικά *‘με ευεργεσίες που είναι ισάξιες’.*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Και ὅσον αφορά το γεγονός ότι λέω την αλήθεια, και συ θα το κατανοήσεις, αν δεν περιμένεις ἕως ὅτου να δεις την φυσιογνωμία των θεῶν, αλλά αν σου είναι αρκετό με το να βλέπεις τα ἔργα τους να σέβεται και να τιμάς τους θεούς. Και ἔχε υπ’ ὄψη σου ὅτι και οι ἴδιοι οι θεοί ἔτσι ακριβῶς υποδεικνύουν. Διότι και οι ἄλλοι, ὅταν προσφέρουν σε μας τα αγαθά, κανένα ἀπὸ αὐτὰ τα αγαθά δεν το προσφέρουν με το να προχωρούν σε σημείο αναγνωρίσεως, και ἐκεῖνος που οργανώνει ὅλο το σύμπαν και το συγκροτεῖ, στον ὁποῖον ὅλα είναι καλά και ἄξια, και ο ὁποῖος πάντοτε προσφέρει πράγματα που είναι ἀφθαρτα, ἀλάνθαστα και ἀγέραστα, σε μας οι ὁποῖοι τα χρησιμοποιούμε, και τα ὁποῖα ἐξυπηρετοῦν γρηγορότερα ἀπὸ το περιεχόμενό τους, αὐτὸς ακριβῶς φαίνεται να κάνει τα πιο σημαντικά πράγματα, ὅταν ὁμως τα οργανώνει, τότε είναι ἀόρατος σε μας. Και ἐπίσης ἔχε υπ’ ὄψη σου ὅτι και Ὁ Ἥλιος, ο ὁποῖος φαίνεται ὅτι είναι φανερός σε ὅλους, δεν δίνει την ἄδεια στους ἀνθρώπους να βλέπουν αὐτόν τον ἴδιον με ἀκρίβεια, αλλά αν κάποιος προσπαθήσει με ἐλλειψη σεβασμοῦ να τον κοιτάξει, του παίρνει την ὄραση. Ἐπίσης θα δεις ὅτι και οι ὑπηρέτες των θεῶν είναι κι αὐτοὶ ἀόρατοι. Δηλ. ο κεραυνὸς ὅσον αφορά το γεγονός ὅτι πέφτει ἀπὸ ψηλά, είναι φανερό, ὅπως ἐπίσης και ὅσον αφορά το γεγονός ὅτι ὁποῖους τυχόν βρει, αὐτούς τους νικά, και δεν είναι ορατὸς οὔτε ὅταν ἐπέρχεται, οὔτε ὅταν χτυπά, οὔτε ὅταν φεύγει. Πρέπει λοιπόν, ἀφού κατανοήσεις αὐτὰ τα πράγματα, να μην περιφρονεῖς τα ἀόρατα πράγματα, αλλά ἀντιθέτως με βάση τα ἀποτελέσματα ἀφού μάθεις την δύναμή τους, να τιμάς την θεότητα.

— Εγώ ὁμως, Σωκράτη, εἶπε ο Ευθύδημος, ὅσον αφορά το γεγονός ὅτι οὔτε στο ελάχιστο δεν θα παραμελήσω την θεότητα, το γνωρίζω αὐτό με ἀκρίβεια. Ὅμως σε ἐκεῖνο το ζήτημα νοιώθω ἄσχημα, ὅτι δηλ. οὔτε ἕνας ἀπὸ τους ἀνθρώπους δεν φαίνεται σε ἐμένα ὅτι είναι δυνατόν κάποια στιγμή να ανταμείψει τις ευεργεσίες των θεῶν με ἐξυπηρετήσεις που να είναι ἀντάξιες.